

Aan de fracties van
GrienLinks t.a.v.
FNP t.a.v.

Leeuwarden, 11 juni 2024

Verzonden,

11 JUN 2024

Ons kenmerk : 02233212
Domein/ Team : Beleid en Strategie
Behandeld door : M. Iping / @fryslan.frl
Uw kenmerk : 02229040
Bijlage(n) :

Onderwerp : Beantwoording schriftelijke vragen over beleid pesticiden

Geachte heren Knol en Hemstra,

Uw schriftelijke vragen op grond van artikel 42 van het Reglement van Orde, binnengekomen op 15 mei 2024 beantwoorden wij als volgt.

Uw inleiding:

Maandag 15 april heeft de Noordelijke Rekenkamer (NRK) in Drenthe een rapport gepresenteerd over het beleid van de provincie Drenthe ten aanzien van bollenteelt. Daarbij wordt niet het beleid an sich getoetst maar of de provincie zich aan het door de provincie vastgestelde beleid houdt. Tevens zijn in het rapport van de NRK de mogelijkheden voor een actief provinciaal beleid ten aanzien van het gebruik van pesticiden in de bollen en sierteelt in beeld gebracht. Uit het rapport blijkt dat het vastgestelde beleid niet afdoende wordt uitgevoerd. Door Provinciale Staten van Fryslân is vastgesteld dat het gebruik van pesticiden in alle sectoren tussen 2022 en 2025 met 25 % wordt teruggebracht. Daarbij is onder meer een subsidieregeling voor het terugdringen van pesticiden in de landbouw in het leven geroepen en wordt actief ingezet op voorlichting bij particulieren en andere bedrijven.

In Leeuwarden zijn recent de eerste resultaten van het internationale onderzoeksprogramma SPRINT gepresenteerd. Hieruit blijkt dat resten van pesticiden in onze leefomgeving en in ons voedsel voorkomen. Tevens blijkt dat door het CTGB bij de toelating van pesticiden geen onderzoek wordt gedaan naar de verspreiding van pesticiden via de bodem en het grondwater en dat geen onderzoek wordt gedaan naar mogelijke neurologische gevolgen.

Cumulatieve effecten (opeenstapeling van stoffen) worden bij het toelaten van pesticiden nog nauwelijks onderzocht. Slechts van een beperkt aantal cocktails worden de gevolgen voor de gezondheid in beeld gebracht, voor de gevolgen voor het milieu gebeurt dit nog niet.

Bewoners in de omgeving van bollentelers maken zich in toenemende mate zorgen over het gebruik van pesticiden in de bollen- en sierteelt. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit waarschuwt omwonenden ramen en deuren te sluiten als de teler spuit. Dat roept veel vragen en onzekerheden op. Tenslotte blijkt ook de kwaliteit van ons oppervlakte- en grondwater niet aan de KRW-richtlijnen voor pesticiden te voldoen.

Het beeld ontstaat steeds meer dat de belangen van de telers prevaleert boven dat van de bewoners en het milieu. Dat is voor alle partijen schadelijk, zowel voor telers die zich aan geldende regelgeving houden, voor bewoners die zorg hebben over hun gezondheid en eveneens voor de overheid die aan vertrouwen verliest.

Naar aanleiding van de vele publicaties en berichten in zowel de regionale als de landelijke media hebben de fracties van GrienLinks en FNP de volgende vragen:

Vooraf: in de beantwoording van uw vragen hebben we ervoor gekozen de term 'gewasbeschermingsmiddelen' te gebruiken.

Beleid en instrumenten

Vraag 1:

Is het college bereid het vastgestelde beleid ten aanzien van het gebruik van pesticiden in de bollen- en sierteelt, in navolging op dat van de provincie Drenthe, voor Fryslân in beeld te brengen en aan te geven of en hoe dit beleid in Fryslân wordt uitgevoerd? De achtergrond van deze vraag is dat het beleid ten aanzien van pesticiden in verschillende provinciale beleidsvelden is terug te vinden

Antwoord vraag 1:

Ja, daar zijn we toe bereid. In Fryslân is het landelijke beleid van toepassing. In aanvulling daarop is sprake van de volgende zaken:

- We spannen ons in om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen naar aanleiding van het initiatiefvoorstel 'Naar een schone en gezonde leefomgeving: afbouw gebruik van pesticiden in Fryslân 2021-2030' van uw Staten d.d. 27 september 2021.
- We werken aan emissiereductie via bijvoorbeeld het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).
- Om nieuwe PFAS-verontreinigingen te voorkomen stemden we in met het IPO position paper "Nederlandse Provincies steunen een snel totaal (Europees) verbod en uitfasering van PFAS" (besluit van IPO BAC Ruimte en Leefomgeving d.d. 28 september 2023). PFAS is een groep chemische stoffen waarvan bekend is dat ze slecht afbreken en risico's kunnen opleveren voor mens en milieu. Een aantal gewasbeschermingsmiddelen bevat PFAS (www.ctgb.nl).

- Provinciale Staten stelden in 2021 de Agenda Herstel Biodiversiteit Fryslân vast. De intentie van deze agenda is om de dalende trend in biodiversiteit te stoppen en om te buigen naar een positieve lijn. Gewasbeschermingsmiddelen zijn in meerdere natuurdoelanalyses van de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden genoemd als één van de drukfactoren voor het realiseren van een gunstige staat van instandhouding voor de doelen uit de Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijn. Er is een negatief verband aangetoond¹ tussen het gebruik van (bepaalde soorten) gewasbeschermingsmiddelen (neonicotinoïden) en biodiversiteit, meer in het bijzonder aquatische macrofauna en insecten. Het stoppen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, tenminste de neonicotinoïden, is derhalve een maatregel die bijdraagt aan deze provinciale beleidsopgaven.

Vraag 2:

In het NRK rapport worden planologische en ruimtelijke instrumenten die de provincie ter beschikking heeft opgesomd. Welke van deze instrumenten hanteert de provincie Fryslân en hoe worden deze nageleefd?

Antwoord vraag 2:

Wij hanteren deze instrumenten op dit moment niet. Gemeenten zijn op basis van de Omgevingswet verantwoordelijk voor de afwegingen die zij op dit punt maken. Wij signaleren dat de kennis op dit gebied zich nu snel ontwikkelt en dat het daarom nu niet duidelijk is welke keuzes hierin gemaakt zouden moeten worden.

Via instructieregels in hoofdstuk 2 van de Omgevingsverordening vragen wij gemeenten om in een omgevingsplan (ruimtelijk plan) een onderbouwing op te nemen van de wijze waarop de gemeente de effecten van een ruimtelijke ontwikkeling op gezondheid en veiligheid heeft meegewogen.

Vraag 3:

Is de provincie bereid bij de komende of de eerstvolgende herziening van de omgevingsverordening de mogelijkheden die de provincie heeft met de Staten te delen en hier aan de hand van een beleidsnotitie in het eerste kwartaal van 2025 met de Staten over in gesprek te gaan?

Antwoord vraag 3:

Ja, in het kader van de vernieuwing van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) wordt bekeken of en, zo ja, hoe de provincie sturing kan geven aan het verminderen van de risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor mensen, water en bodem. Dit zal verwerkt worden in de POVI en vertaald worden in de provinciale Omgevingsverordening. Momenteel wordt er in het kader van de vernieuwing van de POVI gewerkt aan een contourenschets, die in het eerste kwartaal van 2025 in PS behandeld kan worden.

¹ De Wetenschappelijke Adviesraad van de Europese Academies (EASAC) vatte in een rapport uit 2023 de resultaten van onderzoek naar de effecten van neonicotinoïden samen en evalueerde dit. Het rapport versterkt eerdere conclusies over de bredere ecosysteemeffecten van neonicotinoïden. Bron: <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksinstituten/environmental-research/show-wenr/nieuw-rapport-over-neonicotinoïden-.htm>

Vraag 4:

Is het college bereid de mogelijkheden te onderzoeken om spuitvrije zones rond kwetsbare gebieden in te stellen, zoals scholen, woningen, kinderdagverblijven, drinkwatergebieden en natuurgebieden?

Antwoord vraag 4:

Spuitvrije zones voor het beschermen van de volksgezondheid zijn met name een gemeentelijk beleidsinstrument. De mogelijkheden hiertoe zullen verschillen per gemeente. Voor de bescherming van gevoelige natuur biedt de aankomende herziening van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) en Omgevingsverordening wellicht mogelijkheden, zie ook het antwoord op vraag 3. Tegelijkertijd is er een motie (nummer 3098) van de BBB aangenomen om het ruimtelijk instrumentarium niet te gebruiken om extra provinciale regels, voorschriften of eisen aan de agrarische sector op te leggen.

SPRINT-onderzoek en toelating CTGB

Vraag 5:

Heeft het college kennis genomen van de resultaten van het uitgevoerde SPRINT-onderzoek en onderschrijft het college de onderzoeksresultaten? Zo nee, waarom niet.

Antwoord vraag 5:

Ja, de SPRINT-resultaten zijn ons bekend. Het onderzoek loopt overigens nog en er is ook sprake van andere lopende onderzoeken (kort- en langjarig). We zien het niet als taak voor ons als college om wetenschappelijke onderzoeksresultaten al dan niet te onderschrijven.

Vraag 6:

Welke conclusies trekt het college uit de onderzoeksresultaten van het SPRINT-onderzoek?

Antwoord vraag 6:

Het SPRINT-onderzoek brengt in beeld welke hoeveelheden gewasbeschermingsmiddelen in bodem, water, lucht, huisstof en andere plekken, zoals koemest, worden aangetroffen. Het is moeilijk hier een een-op-een conclusie aan te verbinden ten aanzien van de effecten op onze gezondheid of die van dieren: gewasbeschermingsmiddelen in en op menselijk en dierlijk voedsel worden ook in substantiële mate geïmporteerd van buiten de Europese Unie. Voor wat betreft gewasbeschermingsmiddelen in huisstof heeft het SPRINT-onderzoek specifiek gekeken naar de Noordelijke kleischil.

Vraag 7:

Onderschrijft het college de zorgen van de onderzoekers en van de fracties van GrienLinks en FNP op de waarschijnlijkheid van grote risico's voor de gezondheid van mensen, voor biodiversiteit en milieukwaliteit bij het gebruik van pesticiden in onder meer de bollen- en sierteelt, en daarmee op de terechte zorgen bij onze inwoners en de wenselijkheid van zonerings.

Antwoord vraag 7:

Wij onderkennen dat het van belang is om mens en natuur te beschermen tegen blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen, en dat het daarom van belang is om de blootstelling aan en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verder terug te dringen.

Vraag 8:

Is het college bereid aan de hand van de resultaten van het SPRINT-onderzoek het huidige beleid ten aanzien van het gebruik van pesticiden te herijken? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe wil GS dit proces van herijking vormgeven?

Antwoord vraag 8:

De keuze voor de inzet van bepaalde beleidsinstrumenten is een afweging die deels nog gemaakt moet worden. Zoals vermeld in het antwoord op vraag 3 bekijken we onder andere of en, zo ja, hoe we via het traject van actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening kunnen sturen op het verminderen van risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor mensen, water en bodem.

Zoals bekend voeren we momenteel ook het Programma Afbouwen Pesticiden Fryslân 2023-2030 uit, waarmee wij invulling geven aan het initiatiefvoorstel van uw Staten 'Naar een schone en gezonde leefomgeving'. Dit doen wij binnen bestaande Europese en landelijke kaders, zoals de Kaderrichtlijn Water, het Deltaplan Agrarisch Water, en de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030.

Ten slotte werken we op dit moment aan een nieuwe Beleidsbrief Landbouw. Hiervoor worden gesprekken gevoerd met kennis- en onderwijsinstellingen, boeren, het bedrijfsleven, de agrarische collectieven en terrein beherende organisaties, en belangenbehartigers. Het thema gewasbeschermingsmiddelen wordt betrokken in deze gesprekken. Aan de hand van de meningen van de verschillende geconsulteerde groepen, zullen we overwegen of en, zo ja, op welke wijze dit kan worden meegenomen in de nieuwe Beleidsbrief Landbouw. Bedoelde Beleidsbrief Landbouw kan volgens planning in het najaar 2024 met uw Staten besproken worden.

Vraag 9:

Bij de toelating van pesticiden door het CTGB worden de stoffen individueel beoordeeld op de effecten voor de gezondheid en (deels) op het milieu. Cumulatieve effecten worden niet of nauwelijks onderzocht. Onderschrijft GS de mening van GrienLinks en FNP dat dit een ongewenste situatie is? Zo nee, waarom niet?

Antwoord vraag 9:

Ja, met het oog op de meest recente wetenschappelijk inzichten vinden wij dit inderdaad ongewenst. We vragen hier ook aandacht voor in IPO-verband (zie ook het antwoord op vraag 11). De realiteit is echter ook dat het (toelatings-)beleid altijd achter zal lopen ten opzichte van de wetenschap. Wij vertrouwen erop dat nieuwe toetsings- en toelatingsprocedures ontwikkeld zullen worden aan de hand van de meest recente wetenschappelijke consensus. Daarbij zouden Rijk c.q. Europa aan CTGB respectievelijk de Europese toelatingsinstantie EFSA de opdracht kunnen geven om de cumulatieve effecten van middelen in beeld te brengen en mee te wegen in de procedures.

Er is op onderdelen wel kennis over cumulatieve effecten. Zo heeft het RIVM in juni 2022 het rapport 'Cumulatie en vergunningverlening ZZS' (rapportnummer 2022-0061) opgeleverd. Het rapport geeft verdiepte inzichten op enkele aspecten van cumulatie van ZZS (zeer zorgwekkende stoffen: stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu). Deze inzichten zijn noodzakelijk om vervolgens te beoordelen of en, zo ja, hoe cumulatie op een zinvolle wijze kan worden meegenomen in de risicobeoordeling ten behoeve van

vergunningverlening. Hoe hier vervolg aan wordt gegeven wordt uitgewerkt. Gemeenten zijn het bevoegde gezag voor 'bollen- en sierteelt bedrijven'.

Ten slotte wordt er via het milieubeleid aandacht besteed aan cumulatieve effecten van chemische stoffen. De verantwoordelijkheid voor het milieubeleid gericht op chemische stoffen ligt bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Provincies (IPO) werken samen met dit ministerie aan het 'Impulsprogramma Chemische Stoffen (2023-2026); Een schoner milieu door een nieuwe impuls voor de uitvoering van het stoffenbeleid' (december 2022). Dit Impulsprogramma Chemische Stoffen beoogt de komende vier jaar concrete vooruitgang te boeken met de uitvoering van het beleid en daarmee vervuiling van het milieu door gevaarlijke chemische stoffen te voorkomen c.q. terug te dringen. Eén van de onderdelen van het impulsprogramma is het project 'cumulatie van stoffen'.

Gevolgen voor het milieu

Vraag 10:

In hoeverre is bollen- en/of sierteelt op langere termijn schadelijk voor de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater en voor de kwaliteit van landbouwgrond. Kan hierbij ook het effect van de vaak in pesticiden voorkomende PFAS worden meegenomen? Zij hier wetenschappelijke studies naar gedaan en kunnen deze aan de Staten worden overlegd?

Antwoord vraag 10:

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan leiden tot verontreiniging van het oppervlakte- en grondwater. Mogelijke bronnen van verontreiniging zijn onder andere het afspoelen van gewasbeschermingsmiddelen van de bollen, de opslag van verontreinigde machines en fust in de buitenlucht (waardoor tijdens een regenbui resten gewasbeschermingsmiddelen kunnen afspoelen), en residu van gewasbeschermingsmiddelen dat vrijkomt bij het spoelen van het gerooide product.

In Fryslân worden gewasbeschermingsmiddelen op tien meetpunten standaard gemeten. In 2023 heeft Wetterskip Fryslân in de periode tussen april en oktober elke twee weken op acht meetpunten in het Noordelijk akkerbouwgebied de gewasbeschermingsmiddelen gemeten. In totaal zijn 185 stoffen geanalyseerd. Van deze stoffen zijn er 83 minstens één keer aangetroffen, waarvan twintig stoffen minstens één keer boven de waterkwaliteitsnormen uitkwamen. Uit de metingen blijkt dat uitspoeling de belangrijkste emissieroute is, naast erfafspoeling en drift.

We zullen proberen te achterhalen of er voor Fryslân wetenschappelijke studies, zoals door u in uw vraag genoemd, zijn gedaan. Mocht dit het geval zijn, dan overleggen we deze aan uw Staten.

Vraag 11:

Is GS bereid er bij de minister op aan te dringen dat bij het toelaten van pesticiden meer aandacht wordt besteed aan cumulatieve effecten voor zowel de gezondheid als voor het milieu?

Antwoord vraag 11:

De oproep om cumulatieve effecten mee te nemen wordt al breed geventileerd. Provincies zijn verantwoordelijk voor de grondwaterkwaliteit. Deze kwaliteit gaat al jaren achteruit,

mede door aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen. Vanuit onze rol van grondwaterkwaliteitsbeheer, vragen we in IPO-verband aandacht voor de cumulatieve effecten bij het CTGB en het ministerie van LNV.

Vraag 12:

Veel bewoners maken zich ook in Fryslân ernstig zorgen over het gebruik van pesticiden in vooral de bollenteelt. Deelt GS de mening van GrienLinks en FNP dat bollenteelt niet bijdraagt aan de voedselvoorziening en ten koste gaat van landbouwgrond? Zo nee, waarom niet?

Antwoord vraag 12:

De bollenteelt draagt niet bij aan de voedselvoorziening. Wij staan echter voor alle agrariërs in de provincie en de bollenteelt is een (klein) onderdeel van deze sector in Fryslân.

Vraag 13:

Is in Fryslân in beeld welk areaal bollen- en sierteelt er is en waar dit precies plaats vindt? Is deze ligging van de percelen waar bollen- en/of sierteelt plaatsvindt een mogelijk risico voor omwonenden en/of naastgelegen natuurgebieden?

Antwoord vraag 13:

De sierteelt arealen in Nederland zijn voor iedereen online inzichtelijk in de Basisregistratie Gewaspercelen (BRP).

Vraag 14:

Is het college bereid om, in navolging van het initiatief van de commissaris van de Koning in Drenthe, in gesprek te gaan met de omwonenden? Zo ja wanneer en op welke wijze, zo nee, waarom niet?

Antwoord vraag 14:

Wij zijn hiertoe in beginsel wel bereid, maar zien de noodzaak op dit moment niet. Vooralsnog is de situatie in Fryslân niet zo gepolariseerd als in Drenthe, en streven wij naar oplossingen vanuit de mienskip, middels het bevorderen van de dialoog tussen telers en omwonenden.

1000-0000, de 1000 provincie secretaris